

Det byggda kulturarvet

Ett mångsidigt kulturarv

Bebyggelsen är en viktig del av vårt kollektiva kulturarv som omfattar äldre och värdefulla byggnader och andra tillhörande kulturmiljöer. Bebyggelsemiljöerna är en tillgång för människor som bor och vistas där samt för turister och besökare. Byggnader från olika tidsepoker och stilar kan existera intill varandra, likväl som enskilda gårdsmiljöer eller kvarter har unika och särpräglade profiler. Samtidigt utgör byggnadsmiljöerna viktiga länkar tillbaka både till historien och till de äldre generationerna människor som byggde och levde i husen.

Hus, byggnader och bebyggelsemiljöer har unika historier att berätta och omfattar vårt gemensamma byggda kulturarv. Den rödmålade torpstugan på landsbygden har en egen arkitektur olik herrgården med flygelbyggnader. Köpmanshuset i staden uppförd av huggen och putsad sten skiljer sig från Missionshuset med gulmålad fasad och locklistpanel. Men alla husen är formade av sin tid, funktioner och värden.

Det byggda kulturarvet har antikvariska, estetiska och symboliska värden. Det berättar om olika tidsperioder, funktioner och även om människor som har byggt, ägt och brukat byggnaden. Byggnader som är uppförda i en hantverkstradition är alla unika. Men det gäller även för moderna hus, radhus och lägenheter med arkitektur av sin samtid och av de människor som byggt och bott på platsen.

Om arkitekturen eller inredningen från en tidsperiod avlägsnas i samband med en renovering så förändras även en del av byggnadens historia och karaktär. Därför bör man vid förändringar av en byggnad respektera alla tidslager och inte avlägsna något i onödan. Samtidigt måste också nya funktioner kunna tillföras byggnader, så att kulturarvet blir användbart och tillgängligt även i samtiden. Möjligheterna att fortsätta bruka byggnader och kulturmiljöer är oftast en förutsättning för att de ska kunna bevaras. Ett alternativ är att använda en byggnad till nya funktioner och verksamheter, samtidigt som man kan bevara de kulturhistoriska värdena och anpassa fastigheten till nutiden.

Länsstyrelsen och riksantikvarieämbetet har det övergripande ansvaret för att besluta om byggnadsminnen. Men även på kommunal nivå genomförs planer och beslut som berör värdefulla kulturhistoriska byggnader. I den kommunala översiktsplaneringen redovisar kommunerna hur de avser att bevara och skydda riksintressen och

andra värdefulla kulturmiljöer, till exempel byggnader. I detaljplaner och områdesbestämmelser kan kommunerna besluta om juridiskt bindande bestämmelser enligt plan- och bygglagen, i syfte att bevara värdefulla kulturmiljöer, till exempel kulturhistoriskt intressanta byggnader.